

အဲသကိုတုသို့ရ။ ဒန်ဒိုက်တွအဲဂ် ပွဲဒေါင်ညးဂမ္တိုင် အဲပွဲတလပ်ပါင်ရအဲ။” (ဂလာန်ရဝံ သွတ် ဗြစရဲဒုင်သုလသာဂ် ဟိုဂးဒင်ဂုန်တြုကမ္တတ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၁၉။ ဒု-၅၅၄/၅၅၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “အရှင်၊ အကျွန်ုပ်သည် ပြုအပ်သောကျေးဇူးကို အရှင်သည် အောက်မေ့လော့။ နောင်ဖွဲ့၍ဆောင်အပ်သော အရှင်ကို အကျွန်ုပ်သည် သူဌေးသားဖြင့်လဲ၍ များစွာသော ဥစ္စာတို့ကိုပေး၍ အသက်ကိုရစေပြီ။ နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း တစ်ထောင်သောအသပြာကို ရလျက်လည်း တစ်ပါးသောယောက်ျားတို့ကို အကျွန်ုပ်သည် မကြည့်။ အရှင်အား အကျွန်ုပ်သည် ဤသို့ကျေးဇူးကိုပြု၏။ အကျွန်ုပ်ကို မသတ်လင့်။ အရှင်အား အကျွန်ုပ်သည် များစွာသောဥစ္စာကိုလည်း ပေးအံ့။ အကျွန်ုပ်သည် သင်၏ကျွန်မိန်းမလည်း ဖြစ်အံ့” ဟု (သုလသာပြည့်တန်ဆာန်မသည် ခိုးသူယောက်ျားအား ပြောဆိုတောင်းပန်၏။) (၅၅၀။ တ-၄၁၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Husband, remember the good I have done you: when you were being hauled along in chains, I gave up a rich man’s son for you and paid a large sum and saved your life: though I might get a thousand pieces a day, I never **look at** another man: such benefactress I am to you: do not kill me, I will give you much money and be your slave.” With these entreaties she spoke (to the robber.) (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-262)

- “ယုံဗြဟ္မဒတ္တ၊ လွဟိုတ်မဲဲညိ။ ပကင်ရင်မင်မဲဲဗွဲဝေညိ။ ယွဲကုသိုက်ဒါန်ညိ” ပစ္စေဂဗုတ်ဂး။ မိသိုင်မိင်ပစ္စေဂဗုတ်မဟိုယျု “ဗြဟ္မဒတ္တ” ဂ်တဲ သာဝံမိသိုင်ဂ်ချပ် “တောင်သွာဂလံဝံဂ် ဇာတိဂကူဇကုဂ် ဟွံတီသွံ။ ကောန်အဲဒ်သိုင်ဇကုရတ် ပကင်ရင်ကိုန်ချင် ဝံပိုင်တိဇောဂ် ‘ဗြဟ္မဒတ္တ’ မဂံဟိုစပ်ယျုကောန်အဲသွံ” (သာဝံမိသိုင်ထေပူတ်တဲ ဂးကိုပစ္စေဂဗုတ်ရ။ ပွဲဂ် သိုက်ဆေင်ဒပ်မိဇကုတဲ သိုင်ဂး။ “ယုံမိပို၊ ပွဲပစ္စုပ္ပန်လျဟ်ဝံရောင် မိသို့သွံ။ ပစ္စေဂဗုတ်ဝံဂ် ခပ်လအေင်ကို ခပ်သီလကို ပြုလောန်သန်ရောင်။ ဟိုတ်ဣတေံမုံကိုသီလခန္တီတဲဂ် အိုတ်ဇန်တံ အိုသို မပွဲဇကုရတ်, အမတ်, ဒဲဗညာဂ် မဂပ်ဂပ်ဒးလောဝ်ဣတေံရောင်။ ---” (သိုင်ဂးကိုမိရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၂၁။ ဒု-၅၅၅/၅၅၆။ အစွောံ။) (“ယုံမိပို၊ ပွဲပစ္စုပ္ပန်လျဟ်ဝံရောင် မိသို့သွံ” = “မယ်တော်၊ မယ်တော်သည် ယခုပစ္စုပ္ပန်ကိုသာလျှင် ကြည့်ဘိ၏။”)
- “ယုံသိုင်ဓိပ်၊ --- ဩဂစေံမဲဲ မခစတုံဆု ဟိုတ်နူသတ်ခေဲတဲ ကာလခေဲဇမ်က် ခေဲဟွံဓိုန် သာဂ်ညာတ်တဲ ထေံကွေဲ ဟွံဝံကလေင်သို့ ဟွံဝံမာ်မဲဲ ဟိုတ်နူသတ်တဲ မခစတုံဆုမုးဂ် ဂစေံဂ် မဟွံမဲဲကိုခပ်မိတ်ဂ်ဒ်တဲ ဂစေံဂ် ဟွံမဲဲကိုပညာရောင်” ရဝံသိုင်တေက်ဟိုက်သိုင်ဓိပ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၀။ ဒု-၆၀၁။ အစွောံ။) (သို့ = မှာ်မဲဲ) ဗတ်ဗွာ/ “အဆွေဟသာ်မင်း၊ --- အကြင်ဂုက်သည် အသီးဟူသောအကြောင်းကြောင့် သစ်ပင်အထံ၌ ဆည်းကပ်၏။ ထိုသစ်ပင်ခြောက်၍ မမြဲသောကာလ၌ ပြန်၍မကြည့် ပြန်၍မရှုမူဘဲ အသီးဟူသောအကြောင်းကြောင့် ဆည်းကပ်ခြင်းသည် ထိုဂုက်သည် အဆွေခင်ပွန်းတရား၌ မမြဲသည်ဖြစ်၍ ထိုဂုက်သည် ပညာမရှိ” ဟုကျေးမင်းသည် ဟသာ်မင်းအားဆို၏။ (သုတေသီ)

- “—၊ ခမီတံပွဲသာသနာအဲဝံ နူပမထဏေန်စိုတ်တဲ မပအရီကိုဖြဲ ခမီတံသ္မလင်မတ် နပသဲ ဒဲဒဲဒဲဒဲ ပြသန်ရ။ ယံခမီတံ၊ ရူပရီမ္မဲး ကာလမခွီခဲဒဲ ကိုဗစာရဏာ အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်တဲ ဂပ်ဂပ်ခွီခဲရ။ ယင်ရမမ္မာ်မဲသင်္ဂမ္မဲး ဂဇှင်အရီညာန်ဇကု ဟံဝံဟုတ်အာရ” (ကျော်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၄၃၇။ ဒု-၆၃၉။ အစွောံ။) (သို့ = မ္မာ်မဲ = ရံင်) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “ရဟန်းတို့၊ ဤသာသနာတော်၌ ပြောင်ပြောင်တောက်သော သံချောင်းဖြင့် စက္ခုပသာဒကို ထိုးခြင်းသည် မြတ်၏။ ---၊ ရဟန်းတို့၊ သင်တို့အား ရူပါရုံကို ကြည့်သောကာလ သည်လည်း ရှိ၏။ မကြည့်သောကာလသည်လည်း ရှိ၏။ ကြည့်သောကာလ၌ အသုဘ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ကြည့်ကြကုန်လော့။ ဤသို့အသုဘ၏အစွမ်းအားဖြင့် ကြည့်ကြကုန်သည်ရှိ သော် မိမိ၏အာရုံကို မယုတ်စေလတ္တံ့။ ---” (ဟုမြတ်စွာဘုရားမိန့်တော်မူ၏။) (၅၅၀။ တ-၅၆၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Therefore it is good, Brethren, that the eye of the senses should be touched with a red-hot iron pin. ----- There is a time for you to regard beauty, and a time to disregard it: at the time of **regarding** it, **regard** it not under the influence of what is agreeable, but of what is disagreeable. Thus will ye not fall away from your proper sphere. -----.” (The Jataka: Vol.III & IV: Book IX: p-316)
- တြာ်ဝံ ခေံမပလေင် ဂဇှင်ခွီခဲဒဲဒဲဒဲ ခေံမဟံတီဂုန်ညးသင်္ဂ တိသုန္ဓရီသိုဖအိုတ်ဂံ ဝိန်ဝိန် ကိုခေံကိုလေင် ခေံဟံပင်တရီပိစိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၈။ ဒု-၆၄၇။ အစွောံ။) (သို့ဒုဟ် ညး = ဝှဲရံင်ဒုဟ်ညး) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ကျေးဇူးမသိသော အမြဲအခွင့်အပေါက်ကို ရှုလေ့ရှိသော ယောကျ်ားအား အလုံးစုံသောမြေကို အကယ်၍ပေးငြားအံ့၊ ထိုယောကျ်ားကို မနှစ်သက်စေ နိုင်ရာသလျှင်ကတည်း။ (၅၅၀။ တ-၅၇၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Flaws by the base ingrate are everywhere **espied**, Not by the gift of worlds can he be satisfied. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-321) (**espy**: v. to suddenly see someone or something/ Longman Dictionary))
- ဗောဓိသတ်(ဣသိ)တုန် ဇိင်ဒိုင်သ္မာတဲ ဝံဒိုင်ရ။ သိုင်တုန် ကောံဗော်သွေးဇကုမအောန်ဂံ ကို ပြာပ်အာတဲ ဆလှော်ဟံဝံမိင်တဲ မွဲမသာဒ္ဓိ အာစိုပ်ရ။ သိုင်အာစိုပ်တဲ ညာတ်ဣသိဂံ ဇိင်ဒိုင် သ္မာဇကုတဲ ဟံဝံခွီခဲဒဲဒဲဒဲ ---။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၃။ ဒု-၆၅၅။ အစွောံ။) (ဟံဝံခွီခဲဒဲဒဲဒဲ = ဟံဝံရံင်သိုင်) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည်လည်း သင်္ကန်းတို့ကိုချုပ်လျက် နေ၏။ မင်းသည် နည်းသောအခြံအရံရှိသည်ဖြစ်၍ ခြေသံပြင်းသည်ကိုလည်းမပြုဘဲ ဖြည်းဖြည်းသာ သာ ချဉ်းကပ်လေ၏။ ဘုရားလောင်းသည် မင်းကိုမကြည့်မူ၍ သင်္ကန်းကိုသာလျှင်ချုပ်၏။ (၅၅၀။ တ-၆၁၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The Bodhisatta sat stitching his cloak. The king, almost alone, came up without sound of footfall, softly. Without one **look at** the king, the other went on with his sewing. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-15)
- သွတ်ဖြဲ ပွဲဘဝအတိက်တော် ဟိုတ်နူဝံကိုလင်ဒါန် တိကမေတ်ဂံတဲ ဇကုသွတ်ဖြဲ ဒ်အာ တမတ်ဒိပ်ရောင်။ ဟိုတ်ခေံမခွီခဲပစ္စေဂဗုတ် သိုဒေါသင်္ဂတဲ ရုပ်သင်္ဂအဝဲမသုန်သင်္ဂ ယုတ်မာ

အာတု ပဉ္စပါပီ မကိုယုရောင်။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၆။ ၉-၃၃၂။ အစော့။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုသတို့ သမီးအား မြေစိုင်းလူဖူးသောအကျိုးကြောင့် ကိုယ်သည် အတွေ့နှင့်ပြည့်စုံ၏။ (အရှင်ပစ္စေက ဗုဒ္ဓကို) အမျက်ထွက်၍ ကြည့်သောကြောင့်ကား လက်ခြေခံတွင်း မျက်စိနှာခေါင်းတို့သည် ယုတ်မာကုန်သည် အဆင်းမလှကုန်သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသတို့သမီးကို ပဉ္စပါပီ ဟူ၍သာလျှင် သိကြကုန်၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၆၆၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေင်္ဂလိက်/ As a reward for this lump of clay, her person became soft to the touch, but in consequence of her angry **look** (at paccekabuddha), her hands, feet, mouth, eyes and nose became hideously ugly, and so men knew her by the name of Pancapapa. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-237)

- ဗောဓိသတ်ပို အာက္ခိဒ်ပွဲဂကုသေဋီရ။ အာစိပ်ဒ်ဒ်ဗွဲတု ပိုန်ဒြပ်သမ္မေဟ်မ္ပဲ ဩဟ်ပွဲလဝ်ရ။ မဇကဟုံမ္ပဲတု ဌာန်နန္တရသေဋီတန်ဒိုင်ရ။ နွဲပွဲကာလမ္ပဲတု သေဋီဂ် မဒ္ဓိကြက်ဒြပ်ဂ်တု “ကြက်ဒြပ်တံဂ် စွန်ထွေးတရ။ ညးမက္ခိဗဒ်ဒေတံဂ် ဟုံစွန်ထွေး ဟုံပြာကတ။ ကြက်ဒြပ်တံဂ် အဲသွေးကွဲတု ဒါန်ဇွော်ပြဂ် တွဟ်နသကိဂ်ဂ်ရ” ရံဝံချပ်။ (၅၅၀။ ၆-၄၅၀။ ၇-၃၉/၄၀။ အစော့။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်းသည် သူဌေးမျိုး၌ဖြစ်၍ အရွယ်သို့ရောက်လတ်သော် ဥစ္စာကိုဖြစ်စေ၍ အဖလွန်သဖြင့် သူဌေးအရာကိုရ၍ တစ်နေ့သ၌ ဥစ္စာတိုက်ကိုကြည့်လျှင် “ဥစ္စာသည်သာလျှင် ထင်၏။ ထိုဥစ္စာကို ဆည်းပူးသောသူတို့သည် မထင်ကုန်။ ဤဥစ္စာကို စွန့်ကြဲ၍ အလှူကြီးကို ပေးခြင်းငှာသင့်၏” ဟု နှလုံးသွင်း၍ -။ (၅၅၀။ တ-၆၈၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေင်္ဂလိက်/ - the Bodhisatta was born in a rich man’s family; and coming of age, he acquired a property, and at his father’s death received his father’s station as merchant. One day, as he **reviewed** his wealth, thought he, “My wealth is here, sure enough, but where are those who gathered it? I must disperse my wealth, and give alms.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-40)

သ္မိမုက်။ ဇီမုက်။ - မုက်နာကြည့်သည့်။ မုက်နာထောက်ရှုသည့်။ ထောက်ထားသည့်။
to have regard for someone or something,
to act or do something out of consideration

- “ယွံကောန်တြုသိုင်၊ တုအဲဟုံဂုံချိန်ချုသိုင်သာ ဒေပ်စိုတ်ဒဇန်သဟာသီ ဟုံသ္မိမုက်တုသို သိုက်အဲတု ဟိုတ်နူမဒးဂွပ်ပွဲအဲတု မပန်ဂစိုတ်တြုသိုအဲဂ် သမ္မာတုအဲပွဲသိုတေဂ် လွကိုက လိဂုံကောန်တြုကောန်မြသက်ကညိအံ” (ရံသင်ဝံခနောဝ်ဗြဂ် တွေဟ်လက်ချသိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၈၅။ ၇-၂၃၆။ အစော့။)
- သိုင်ညာတ်(ဗောဓိသတ်)ပြောဟိတ်တု “ယွံပြောဟိတ်၊ ဟုံသ္မိမုက်အဲညိသွံ” သိုင်ဂး။ “ယွံတု ညး၊ နရဂစိုတ် အဲဟုံရံင်မုက်သမ္မာညးမ္ပဲလေ့။ အဲတိုန်တွံဋ္ဌးပွဲသိုသိုင်ဝံ ဝုကျ်ညာတ်အဲတု ရပ်ကအံတဲအဲ တံင်ပွဲဏာလ္လုဒေန်သတိက် အဲဟုံဒေတ်ဗက်စိုတ်ဝုကျ်တု ဝုကျ်ပွဲပွဲတ်အဲ ရောင်၊ ဒုဟ်အဲဟုံမ္ပဲ။ ---” (ဗောဓိသတ်ဂး။) (၅၅၀။ ၆-၂၂၀။ ပ-၆၂၂။ အစော့။)

- “ယုံဂမ္ဘီ၊ ဓင်ရာဂကိလေသမ္ပဒ္ဓိံ ဂမ္ဘီမဖိညင်တလအဲတံဂ် မှုဂ်ဒေဟံဝံကသီကောံဒ်ရော။ ကျာလေင်ကင်မဇ္ဇော်ဒြဟတ် မပိုက်ဗဒေါမ်ကောံ တံသိန္နရာတ်မာန်ဂ် ပွဲသုဆုဇမ္ဗဟ်တံဂ် မူအလေင်ကျာလေင်ကင် န္ဓီမုက်နွံတုန်ရော။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၄၉၁။ ၇-၃၀၄။ အစောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ရဟန်း၊ ရာဂကိလေသာမည်သည်ကား သင်ကဲ့သို့သောရဟန်းကို အဘယ့်ကြောင့် မတုန်လှုပ်စေနိုင်ဘဲ ရှိလတ္တံ့နည်း။ မြင်းမိုရ်တောင်ကိုပင် တိုက်လှဲပစ်နိုင်သော အားကြီးသော ကမ္ဘာဖျက်လေသည် သစ်ရွက်ခြောက်မျှကို အဘယ်မူ၍ မုက်နှာထောင်ကံထေးခြင်း ရှိပါငြားအံ့နည်း။” (သုတေသီ) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Brother,” said he, “will not this lust for pleasure confound a man like you? The hurricane that overwhelms Mount Sineru is not put to the blush before a withered leaf. -----.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-210)

သို့ရင်/ရင်သို့/သေ့ရင် — အဓိပ္ပါယ် ‘ရင်’ (ကြည့်သည်။ ကြည့်ရှုသည်။)
to look, to espy, to gaze upon, to explore

- (ခမိဂ်) နွံပွဲကာလမဲ့တဲ စင်ဂေင်ပိဏ္ဍပါတ် ပွဲချင်သာရဂ်ဂ် ညာတ်ဖြဲမဲ့ကျိုင်ကျပ်ဂ္ဂိဏ္ဍာတ်တကေတ်ဂ်ဒ်တဲ ပလိုကောံကုန်ရီတဲ သို့ရင်ဖြဲတဲ ကိလေသစပ်အာ။ ---။ (၅၅၀။ ၉-၆၆။ ၁-၂၀၈။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ထိုရဟန်းသည်) တနေ့သ၌ သာဝတ္ထိမြို့သို့ ဆွမ်းအလိုငှာ သွားသည်ရှိသော် တယောက်သော တန်ဆာဆင်အပ်သော မိန်းမကိုမြင်၍ “တင့်တယ်၏” ဟု နှလုံးသွင်းသည်၏အစွမ်းအားဖြင့် ဣန္ဒြေတို့ကိုဖျက်၍ ကြည့်သတတ်။ ထိုရဟန်း၏ကိုယ်တွင်း၌ ကိလေသာသည် လှုပ်၏။ (၅၅၀။ ၁-၃၀၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ One day whilst he was on his round for alms through Savatthi, he **espied** a woman in brave attire, and, for pleasure’s sake, broke through the higher morality and **gazed upon** her! Passion was stirred within him, -----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-161) (**espy**: v. catch sight of: လှမ်းမြင်သည်။ မြင်လိုက်သည်။/ **gaze**: v.&n. (take a) long and steady look: ငေးစိုက်ကြည့်သည်။ -ခြင်း။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)
- (လှဂမ္ဘီဂ်) ဝူကျပ်သေ့ရင်အိုတ်တဲ ပွဲဒေါင်ညးဂမ္ဘီဂ် လှသောနုတ္တရမဲ့ဂ် ဇော်လောန် သလင်လောန်နုညးဂမ္ဘီဂ်ရ။ ဂတာဇိုင်ဒေသတိုဇော် တမတ်တံ့ဒေဇော် သော်ဒေဒကာန် သော်ပါင်ဒေဂ်ဂ် ဖျုန်ဒေကွန်တဲ ဒေထတ်စောံပါလောန်ရ။ လှဂ် မဒ်ဝီဝဲဗောဓိသတ် နုတမ္ဘာရောင်ဂ် ဝူကျပ်ညာတ်တဲ ---။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၄။ ၈-၁၈၇။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ သုဘဒ္ဒါမိဖုယားသည် အလုံးစုံသော မုဆိုးတို့ကိုကြည့်၍ ထိုမုဆိုးတို့၏အလယ်၌ ကြီးသောခြေဘဝါးရှိသော၊ ထမင်းထုပ်နှင့်တူသော သလုံးသားရှိသော၊ ကြီးစွာသောပုဆစ်ဒူးရှိသော၊ ကြီးသောနံရိုးရှိသော၊ တခဲနက်ထူသော ဖွားရရားထသော မုတ်ဆိတ်ကျင်စွယ်ရှိသော၊ ထုတ်ချင်းလျှိုကြောင်သော မျက်စိရှိသော၊ မကောင်းသောအဆင်းသဏ္ဍာန်ရှိသော၊ ကြောက်မက်ဘွယ်သော အဆင်းရှိသော၊ အလုံးစုံသောမုဆိုးတို့၏ ဦးခေါင်းအထက်ဖြင့် ထင်ရှားသော၊ ရှေးဘ

ဝဋ် ဘုရားလောင်း၏ ရန်သူဖြစ်ဘူးသော သောဏုတ္တရမုဆိုးကိုမြင်၍ -။ (၅၅၀။ စတု-၆၆၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ - Subhadda, **looking at** all the hunters, spied amongst them one that was broad of foot, with a calf swollen like an alms basket, big in the knee and ribs, thick-bearded, with yellow teeth, disfigured with scars, conspicuous amongst them all as an ugly, hulking fellow, named Sonuttara, who had once been an enemy of the Great Being. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-24)

- ကြွေ့ ကောန်ခြံရံ ဇော်မောင်အာတဲ့ ဂေါင်ဂပ်ဗွဲမလောန်ရ။ ရသိသျှိုက်မြိုက်တံ ညင်ကောန် ဝှံကို။ နွဲပွဲကာလမွဲတဲ ခြံရံစကွတ်တိုင်တဲ ပွတ်ဝှံပွဲမာန် ပကော့ကာဂစိုတ်ရ။ “ကောန်အဲ ချိုတ်အာရ” ဂးတဲ ရသိဂ် ဂတေဝ်ယံတ်ရ။ ပွဲကာလဂ် သိုင်ကုန်ဗစာရဏာ **သနီရိုင်** လိုက် ဂမြိုင် နမတ်ဒိပ်တဲ ညာတ်ရသိယံတ်ကိုကောန်ဂ်တဲ “အဲကွဲဗဒ်ကိုသံဝေဂ ကိုရသိဂ်ညီ” သိုင်ကုန်ချပ်တဲ -။ (၅၅၀။ ၆-၃၇၂။ ဒု-၃၄၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ သမင်ငယ်သည် ကြီး လတ်သော် အဆင်းလှ၏။ မြတ်သောတင့်တယ်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံ၏။ ထိုသမင်ငယ်ကို ရသေ့ သည် မိမိသားပြု၍ ဆောင်၏။ တစ်နေ့သ၌ သမင်ငယ်သည် များစွာသောမြက်ကိုစား၍ အ စာမကျေသဖြင့် သေ၏။ ရသေ့သည် “သားသေ၏” ဟု ငိုကြွေးလျက် လှည့်လည်၏။ ထို အခါ သိကြားမင်းသည် လောကကို ကြည့်လတ်သော် ထိုရသေ့ကိုမြင်၍ “ထိုရသေ့ကို သံ ဝေဂရစေအံ့” ဟု လာလတ်၍ -။ (၅၅၀။ တ-၉၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The young deer grew up a handsome and comely beast, and the ascetic took care of it and treated it as his own child. One day the young deer died of indigestion from a surfeit of grass. The ascetic went about lamenting and said, “My child is dead.” The Sakka, king of heaven, **exploring** the world, saw that ascetic, and thinking to alarm him, he came and took his stand in the air, ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-141)
- ဗောဓိသတ်(သိုင်ကွဲ)တုန် စိုပ်ပွဲယံသွာတဲကွဲ မွိဟ်ဂမြိုင်လိုင်အိုတ်ရချပ်တဲ သိုကွဲဒစံစော လိုက် ပြာပ်ကွိုင်တဲ တိုန်အာတဲကြိုက်ဂ်တဲ စသတ်ကြိုက်ဂ်ရ။ ပွဲကာလဂ် သိုင်လကိုတ်ဇုဟ် **သနီရိုင်** လျှူကွာင်ကြိုက်တေဂ် ညာတ်ကွဲဂမြိုင်တဲ သိုင်ကောံမွိဟ်ဂမြိုင် သိုသွာတဲဂမြိုင်တဲ ဗိုင် လဗိုန်လပ်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၀၇။ ဒု-၄၉၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်း (မျောက်မင်း)သည် လူတို့သည် အိပ်ပျော်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်လတ်သော် သန်းခေါင်အခါ၌ ပရိသတ်နှင့်တကွ သွား၏။ ရှစ်သောင်းကုန်သောမျောက်တို့သည် သစ်ခက်တစ်ခုမှ သစ်ခက် တစ်ခုသို့ သွားကုန်လျက် သရက်သီးတို့ကို စားကုန်၏။ မင်းသည်နီး၍ (သရက်ကိုင်းများ ပေါ်သို့ ကြည့်သည့်ရှိသော်) မျောက်အပေါင်းကိုမြင်၍ လူတို့ကိုထစေ၍ လေးသမားတို့ကို ခေါ်စေ၍ -- သရက်ပင်ကိုခြံရံ၍ မြားတို့ကိုဖွဲ့၍ တည်ကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၃၁၈/၃၁၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ When the men had fallen asleep, the Bodhisatta came at midnight with his retinue. Eighty thousand monkeys moving from branch to branch ate the mangoes. The king, waking (and **looking up** over the branches) and seeing the herd of monkeys, roused his men

and calling his archers, (made them surround the mango tree.) (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-226)

- သာသံဃာတော်တို့ “ယုံတည်း၊ အဲဒီရံင်စဲတည်းညိ” ဂးတဲ ရံင်ဒီစဲသိုင်ရ။ “ယုံတည်း၊ ညး ဗျူတံဂံ သော်သ္မာန်ရောင်။ တည်းလော် သော်သ္မာန်အာကိုသွံ” ဝူကျိဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၁။ ၃-၅၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ (မိဖုယားသည်) တစ်နေ့သ၌ မင်း၏ဦးခေါင်း၌ သန်းတို့ကို ရှာသကဲ့သို့ပြု၍ “အရှင်မင်းကြီး၊ သင်မင်းကြီးသည် အိုပြီ။ အရှင်မင်းကြီး၏ဦးခေါင်း၌ တစ်ခုသောဆံဖြူသည် ထင်၏” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ၁-၃၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ One day, (the queen), as if cleaning the king’s head, she said, “Your majesty is getting old, there is a grey hair on your head.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-238) (Note: In both Mon and Burmese versions, it is said “as if searching for head-lice in the king’s hair.”)
- နူချင်သွင်တာဝတိင်တော် ကောန်ဒေဝတပန်ဂံ ဖွံကက္ကာရူဂံ ပမ္မောံကိုတ်စရ်တဲ ကျင်ဗိုသ ဘင်ရ။ ဖွံကက္ကာရူဂံ အလုံချင်ဗာရာဏသီ စုံစါယောဇနာဂံ မြမော်ဗျာပံဒ်အာမ္မဲရောင်။ မြိဟ်ဂမ္ဘိုင်တံဂး “မူရ်ညးမ္မဲ မဂ္ဂံနင်ပွဲဝံဒ်ရော။ မဂ္ဂံစရ်ဝက်နင်သွေးရော” ရံဝံဂးတဲ ဣဒီရံင်တ ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၂။ ၃-၂၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ တာဝတိံသာနတ်ပြည်မှလည်း လေးယောက်ကုန်သော နတ်သားတို့သည် ကက္ကာရူမည်သော နတ်ပန်းတို့ဖြင့်ပြုအပ်သော ပန်းကုံးတို့ကိုပန်၍ ပွဲသဘင်ကြည့်အံ့သောငှာ လာကုန်၏။ တဆဲနှစ်ယူဇနာရိသော ဗာရာဏသီ မြို့သည် ထိုပန်းတို့၏အနံ့ဖြင့် တစပ်တည်းသောအနံ့ရှိ၏။ လူတို့သည် “ဤပန်းတို့ကို အဘယ်သူသည် ပန်အပ်ကုန်သနည်း” ဟု ဆင်ခြင်ကုန်လျက် သွားကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၆၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ And four divine beings from the heaven of the Thirty-three, wearing a wreath made of heavenly kakkaru flowers, came to see the festival. And the city for the space of twelve leagues was filled with the fragrance of these flowers. Men moved about, wondering by whom these flowers were worn. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-58)

သို့မ္မဲ၊ သေ့ဝံမ္မဲ — အဓိပ္ပါယ် ‘ရံင်’ (ကြည့်သည်။ ကြည့်ရှုသည်။)
to look, to see, to observe, to notice, to regard

ပဲ့အဘိဓါန်အာဟာလီဒေဂံ ဝေါဟာရ ‘သို့မ္မဲ’ ဝံ ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် to look at ရ။ ပယိုက်ဂမ္ဘိုင် ဗွဲသွင်ဝံ ဩဝ်လူတ်ရံင်ညိ။

- ပဲ့ကာလဂံ ပဲ့ဟေမဝန်တေ ပဲ့လတူစးတုံဇော်မ္မဲဂံ ဂစံဂမ္ဘိုင် ကျင်ကောံမ္မဲဟာန်တဲ သာသံဃာ စံတံဂံဟို “ပွောဝ်မြိဟ်ဂမ္ဘိုင်လော် မြိဟ်မ္မဲ ညးပွပ်ကိုသွသိုင်ရ။ သတ်ဇိုင်ပန်ဂံလော် ဇာဒိ သိုင်မ္မဲ ညးပွပ်ကိုပသိုင်တဲရ။ ပဲ့မှာသွတ်လော် ကအနန်မ္မဲ ညးကိုဝံဒ်သိုင်တဲရ။ ပဲ့ပိုဂစံဂမ္ဘိုင် ဂံ သိုင်ဟံမ္မဲဂံ မသက်ကိုစွဲစောံရောင်၊ ပဒတ်ဂံ ညေ့ဟံဆာရမ္မဲတံ။ ဂစံမ္မဲ ပိုပျိုန်လင်ကိုပ

သိုင်ရ။” ပွှာဝ်ဂစေံဂမ္တိုင်ဂ် နီမ္တဲဗစာရဏာတဲ “ဂစေံကွင်ဟိုက်မ္တဲဂ် ကိုပသိုင်ရ” ညးဂမ္တိုင် ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၂၇၀။ ၃-၂၉။ အစော့။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုနောက် ငှက်တို့သည် ဟိမဝန္တာ၌ တခုသောကျောက်ဖျာ၌ စည်းဝေး၍ “လူတို့တွင် မင်းသည်ရှိ၏။ ထိုအတူ အခြေလေး ချောင်းတို့၌၎င်း ငါးတို့၌၎င်း မင်းသည် ထင်၏။ ငါတို့၏အတွင်း၌ကား မင်းသည် မရှိ။ ရှိ သေတို့ဝပ်ခြင်းမရှိသော နေခြင်းမည်သည် မသင့်။ ငါတို့အားလည်း မင်းကိုရခြင်းငှာ သင့် ၏။ မင်းအရာ၌ထားခြင်းငှာ လျောက်ပတ်သော တခုသောငှက်ကို ကြည့်ကြကုန်လော” ဟု ဆို၍ ထိုသို့သဘောရှိသောငှက်ကို ကြည့်လတ်သော် တခုသောခင်ပုပ်ကို နှစ်သက်၍ “ဤ ခင်ပုပ်ကို ငါတို့နှစ်သက်၏” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ၃-၄၆၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေင်လိက်/ Then all the birds in the Himalayas assembled upon a flat rock, crying, “Among men there is a king, and among the beasts, and the fish have one too; but amongst us birds king there is none. We should not live in anarchy; we too should choose a king. Fix on some one fit to be set in the king’s place!” They **searched about** for such a bird, and chose the Owl; “Here is the bird we like,” said they. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-242)

- အော့တုန် လေပ်ကွတ်အင်္ဂံဘိဒျာရောင်။ နီမ္တဲလက်သန်ကောန်သိုင်ဂ်တဲ “ကွးအဲဝံ ခေံဝံကောန် တြာ်မ္တဲတဲ ကောန်တြာ်ခေံဂ် ပကိုအန္တရဲဝဲပွန်ရ။ အဲပအော့ဂိုင်စကသပ်ညးဂ် ကိုညးဒ်အန္တရဲဝဲ ဂ် ဟံဂပ်ဂပ်။ နအနုဘပညာကွတ်အဲဂ် အဲသူးကျေံအန္တရဲဝဲညိ” ချပ်တဲ ပန်ဂါထာဂ် ဒက် ကေတ်ဒွက်တဲ ကိုကောန်သိုင်ဂ် ပွန်တိုန်လပ်ပါင်တဲ -။ (၅၅၀။ ၆-၃၃၈။ ၃-၂၅၃။ အစော့။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ဆရာသည် အင်္ဂဝိဇ္ဇာ၏အစွမ်းအားဖြင့် မင်းသားကိုကြည့်လတ်သော် “ဤမင်းသားအား သားကိုအမှီပြု၍ အန္တရာယ်သည် ထင်၏။ ငါသည် မိမိအာနုဘော်အား ဖြင့် ထိုအန္တရာယ်ကို ပယ်အံ့” ဟုကြံ၍ လေးဂါထာတို့ကိုဖွဲ့၍ မင်းသားအား ပေး၏။ (၅၅၀။ ၃-၇၃၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေင်လိက်/ The teacher **regarding** him by his gift of prognostication thought, “There is danger coming to this man through his son. By my magic power I will deliver him from it.” And composing four stanzas he gave them to the young prince, ---. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-81) (**regard:** v. to look closely at: နီးနီးကပ် ကပ် စေ့စေ့စပ်စပ် ကြည့်ရှုသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)
- နအနုဘသန္တုဋီဂုန် အနုဘဂုန်တေက်ဂ် သွာဏုန်တိုဟ်တိုန် ဣန်ခီမ္တဲညာတ်သိုင်တေက်ဂ်တဲ သိုက်စံစတဲ တံဝံဂ် ဣန်သက်ကျေံရ။ တံဝံဂ် ဆဒ္ဒါသူးမသေ်ရ။ ဒုရိုဆုဝိဂ်လေဝ် ထောင် ဒိုင်တဲ ဒးကာလကျာမပိုက်ကျင်ဂ် ခိုက်ကောန်တံဂ် မပြဟ်တရ။ သိုင်တေက်ဂ် ကြကောတ် ကနိုက်ဆုဝိဂ်စတဲ စေံသင်ဉာ်ဂင်ဂ်ရ။ ဆုသ္မာင်ဟံဒးအာဂ္ဂံစ ပရိုက်ကျဟ်ဂမ္တဲ ဟံဝံရိုဟ်စတဲ ပွဲဒုရိုဆုဝိဂ် ခုန်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၂၉။ ၃-၅၉၆/၅၉၇။ အစော့အံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုကျေး မင်း၏ အလိုနည်းသည်၏အဖြစ် ရောင့်ရဲလွယ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်ကျေးဇူးကြောင့် သိကြားမင်း၏နေရာသည် တုန်လှုပ်၏။ သိကြားမင်းသည် ဆင်ခြင်လတ်သော် ထိုကျေးမင်း ကိုမြင်၍ စုံစမ်းအံ့သောငှာ မိမိ၏အာနုဘော်ဖြင့် ထိုသစ်ပင်ကို ခြောက်စေ၏။ ရေသဖန်းပင်

သည် အငုတ်မျှသာရှိ၏။ အပေါက်ကြီး အပေါက်ငယ်ရှိလျက် လေခတ်အပ်သည်ရှိသော် တီးမှုတ်ဘိသကဲ့သို့ မြည်၏။ ထိုရေသဖန်းပင်အပေါက်တို့မှ အမှုန့်တို့သည် ထွက်ကုန်၏။ ကျေးမင်းသည် ထိုအမှုန့်တို့ကိုစား၍ ဂင်္ဂါ၌ ရေသောက်၍ တစ်ပါးသောအရပ်သို့ မသွားမူ၍ လေနေပူတို့ကို မရေမတွက်မူ၍ ရေသဖန်းပင်ငုတ်၌ နေ၏။ (၅၅၀။ တ-၄၉၉။ ညောင်ကန်။) (သိကြားမင်းသည် ဆင်ခြင်လတ်သော် = သိကြားမင်းသည် နတ်မျက်စိဖြင့် ကြည့်လတ်သော်) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ Owing to his (the parrot's) happy and contented state the abode of Sakka was shaken. Sakka **reflecting on** the cause saw the parrot, and to test his virtue, by his supernatural power he withered up the tree, which became a mere stump perforated with holes, and stood to be buffeted by every blast of wind, and from the holes dust came out. The parrot king ate this dust and drank the water of the Ganges, and going nowhere else sat perched on the top of the fig-stump, recking nought of wind and sun. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-292)

- ဇကုဗမ္မာသင်္ခရ် ဒေဝတမိန်ပျိုက်ကွင်ရ။ ချိက်ကမ္ဘောန်ဗမ္မာဒ် ဒေဝတပြုဂ် ဟံဂွံသန္တိဗ္ဗရ။ မူဟိုတ်ရော၊ ဟိုတ်ကုသိုဟွဲတဲ ဒေဝတဟံပျိုက်ကွင်ရ။ ပွဲကာလဗမ္မာသင်္ခ မပျဲလဝ်ကုသိုဂ် ဝိန်ပိုန်ကိုချိက်ကမ္ဘောန်တဲ ချိက်ကမ္ဘောန်ဂ် အိုတ်တိုဟ်ကေတ် သွအနမောဒနာဒါန်ဗမ္မာသင်္ခရ် တဲ ကာလဂ် ဒေဝတမိန်ပျိုက်ကွင်ရ။ ---။ (၅၅၀။ ၆-၄၄၂။ ဒု-၆၇၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုမဏိမေခလာနတ်သမီးသည် ထိုလှေကို ရတနာရုနစ်ပါးဖြင့် ပြည့်စေပြီးလျှင် သင်္ခပုဏ္ဏားကို လည်၌ဖက်၍ တန်ဆာဆင်အပ်သော သဘောလှေထက်သို့ တက်၏။ ထိုဘုရားလောင်း၏ အလုပ်အကျွေးကိုကား ကြည့်ကာသာနေ၏။ သင်္ခပုဏ္ဏားသည် မိမိပြုအပ်သော ကောင်းမှုမှ ထိုအလုပ်အကျွေးအား အဖို့ကိုဝေ၏။ ထိုအလုပ်အကျွေးသည် “သာဓု၊ သာဓု” ဟု ဝမ်းမြောက်၏။ ထိုအနမောဒနာကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေသောအခါ၌ ထိုအနမောဒနာကုသိုလ် ဆက်ကြောင့် နတ်သမီးသည် ထိုအလုပ်အကျွေးကိုလည်း လည်၌ဖက်၍ သဘောလှေ၌ တည်စေ၏။ (၅၅၀။ တ-၆၁၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ This vessel the deity filled with the seven precious things; then embracing the brahmin, set him aboard the gorgeous ship. She did not **notice** the attendant; howbeit the brahmin gave him a share of his own good fortune; he rejoiced, the deity embraced him also, and set him in the ship. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-12/13)
- ပွဲကာလဂ်တုန် (ဗောဓိသတ်) မမိက်ကိုကိစ္စမဲ့ညိညဂ် ကွင်လုပ်ချင် ဝိပ်ပွဲတရင်ချင်ဂ် ညာတ်သွတ်ပြဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကာ မတိတ်ကျင်ဂ်ညာတ်တဲ ဒွာဒဋ္ဌာန်မဗ္ဗဒုဟ်ဗွန်ဗွန်ညိဂ် မာတင်္ဂပဏ္ဍိတဂ် အာဂူအ်တန်ဒိုင်ရ။ ပွဲကာလဂ် သွတ်ပြဂ်သေခွင်မဲ့ ပွဲအကြာထမောင်ဇိုက်ဂ်တဲ “ယွံမူးတံ၊ တြံဂ်မဲ့ မဂူအ်ဗွားဒိုင်ပွဲတရင်ဂ် ညးဂ်ရော” သွာန်သွံဇကုတံဂ်ရ။ “တြံစဏာရောင်အံ” မွိုဟ်တံဂ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၉၇။ ၇-၃၅၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တနေ့သ၌ ဘုရားလောင်းသည် တစုံတရသောအမှုကြောင့် မြို့တွင်းသို့ဝင်လတ်သော် တံခါးတွင်း၌ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကာကို

မြင်၍ တင့်အပ်သောအရပ်သို့ ဆုတ်ခွါဖွဲ့ကြည့်၍ ပုန်းကွယ်လျက် ရပ်နေ၏။ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကာ သည် တင်းတိမ်ပေါက်ဖြင့် ကြည့်လတ်သော် ထိုမာတင်္ဂဘုရားလောင်းကိုမြင်၍ “ဤသူကား အဘယ်သူနည်း” ဟုမေး၍ “ရှင်မ၊ ဒွန်းစဏ္ဍားတည်း” ဟုဆိုလတ်သော် —။ (၅၅၀။ ၈ တု-၃၈၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ One day, the Great Being had gone to town on some business, and as he was entering the gate met Dittha-mangalika. He stepped aside, and stood quite still. From behind her curtain Dittha-mangalika **spied** him, and asked, “Who is that?” “A Candala, my lady.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-236) (**spy**: v. to see, observe; to discover: မြင်-တွေ့မြင်သည်။ စူးစမ်း-ရှာဖွေ-ကြည့်ရှုသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓာန်။ ဦးလွင်ဦး။)

သို့မ္ဗိ/မ္ဗိသို့ — အဓိပ္ပါယ် ‘ရင်’ (ကြည့်သည်။ ကြည့်ရှုသည်။)
to look, to look out for, to keep a watch over, to scan

ပဲ့နာယကဂုန်တြသင်္ဂှ် ဂးလဝ်သ်ဏအ်ရ။

- “ဒလိုက်ကျွံရှုဟ်ဗျုင်၊ အေင်ဒုင်သို့မ္ဗိ၊ ပါ်ကိုဆာန်သတ်၊ ဝံတြသုတ်၊ ဒေတ်ဝတ်သ္မိပ်သ္မိ ရောင်။”

ပဲ့ဘာသာဗျာတုန်

- ထကြွန်းကြား၊ သနားသည်ခံ၊ ဝေဖန်ထောက်ရှု၊ ဤခြောက်ခု ကြီးသူ့ကျင့်ဝတ်သာ။

ဝေါဟာရမန် ‘သို့မ္ဗိ’ ဒွဲဝံဂှ် တုပ်ကိုအဓိပ္ပါယ်ဗျာ ‘ထောက်ထားသည်’/ ‘ထောက်ရှုသည်’/ ‘ကြည့်ရှုသည်’ မဒ်ရ။

- ပဲ့ဝိဒေဟရး ညုင်မိတ္တိဂှ် သိုင်နိမိပကင်ရင်၊ ဟာပ်ပင်ဂယးတဲ ပွီဗျိုင်ကေတ်အမတ်တဲ ပဲ့ ကြင်ဂွတ်ဇာဒိသိုင်မလွံက်လဝ်ဂှ် မ္ဗိသို့တလွတ်သဗာန်တေရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၀၈။ ဒု-၅၀၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ဝိဒေဟတိုင်း မိထိလာပြည်၌ နိမိမည်သောမင်းသည် နံနက်စာစားပြီး သော် အမတ်အပေါင်းခြံရံလျက် ဖွင့်သောလေသာပြတင်းဖြင့် ခရီးအကြားကို ကြည့်လျက် ရပ်၏။ (၅၅၀။ ၈-၃၂၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ In the kingdom of Videha, in the city of Mithila, the king, named Nimi, after breakfast, surrounded by his ministers, stood **looking** down at the street through an open window of the palace. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-230)
- ဒေဝတ်ဗြမဏိမေလောဂှ် စသိုင်ဒိုင်ပိုန်တသိုက်အိန်သျှီဇကု လက်ထပ်တဲတဲ ဟိုတ်မာဲအာတဲ မှာသိုတ်ဇကု ပံ့ဝံမ္ဗိသို့မ္ဗိရ။ (ပဲ့မရနက်ကိုထပ်တဲဂှ်ရောင် ဝံမ္ဗိသို့မ္ဗိမှာသိုတ်တဲ ဝံညာတ် ကေတ်ဗောဓိသတ် မမိတ်ဒိုင်ဂှ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၄၂။ ဒု-၆၆၇။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုမဏိမေလောနတ်သမီးသည် မိမိ၏စည်းစိမ်ဖြင့် ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး ခံစားလျက် မေ့လျော့၍ ခု

ရ၊ “မူရ်ဝတ္ထုမဲ့ ခေန်နီသဲကေတ်တဲ ခုပ်ပြကာဂ် ခေမဝံတန်ဒိုင်သူးရော။ မူရ်ဝတ္ထုမဲ့ ခေန်နီသဲကေတ်တဲ ဇအိုအိတ်ဂ် မဝံတန်ဒိုင်သူးရော။” (၅၅၀။ ၆-၃၉၆။ ဒု-၄၄၃။ အစော့။) ပဲ့မူဗွာ/ မင်းဥယျာဉ်၌ နေရာအိမ်သည် မပြီးသေးသည်ဖြစ်၏။ မပြီးသေးသော အမိုးရှိသည် ဖြစ်၏။ အထွတ်ကိုတင်၍ အခြင်တို့ကို သွင်းကာမျှသာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ မင်းသည်လည်း ကစားအံ့သောငှာ ဥယျာဉ်သို့သွား၍ ထိုဥယျာဉ်၌လှည့်လည်၍ ထိုအိမ်သို့ဝင်၍ မော်၍ကြည့် လတ်သော် အထွတ်ဝန်းကိုမြင်၍ မိမိအထက်၌ ကျအံ့သည်မှကြောက်သောကြောင့် ထွက်၍ အပဉ္စရပ်လျက် တစ်ဖန်ကြည့်၍ “အဘယ်ကိုမှီ၍ အထွတ်သည် တည်သနည်း။ အဘယ်ကို မှီ၍ အခြင်တို့သည် တည်ကုန်သနည်း” ဟုကြံ၍ -။ (၅၅၀။ တ-၂၃၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့ မူအေဂံလိက်/ Now the king’s bed-chamber was unfinished and the roof was not complete upon it: the rafters supported a peak but were only just set in position. The king had gone and taken his pleasure in the park: when he came to his house he **looked** up and saw the round peak: fearing it would fall upon him he went and stood outside, then **looking** up again he thought, “How is that peak resting so? and how are the rafters?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-197)

- နွံပဲ့ကာလမဲ့တဲ သိုင်လပံက်လဝ်တရင်ဗွင်တဲ မှီခွဲတဲဒိုင်သဲဗာန်တေရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၀၆။ ဒု-၁၄၅။ အစော့။) (သဗာန် = ဝံင်ဇော်) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုအခါ တနေ့သ၌ မင်းသည် လေ သွန်ပြတင်းကိုဖွင့်၍ မင်းယင်ပြင်ကို ကြည့်လျက်ရပ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၀၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့ မူအေဂံလိက်/ Now one day the king stood at an open window **looking** into the palace court. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-14)

- ကြံဝံ မိမစ်အာဘဝပလိုက်တဲ ပိုန်ဒြပ်ဒစာ်စော်ကိုတံနွံ (ဗောဓိသတ်) မှီခွဲပိုန်ဒြပ်တဲ ဗစာရ ဏာရ။ “မိမစ်အဲဓါဝံဂ် ပိုန်ဒြပ်ဂလိုင်ဝံ မဇမ္ဗော်ပုဂ်လဝ်တဲ ဇးအတ္တဘဂ် ဒြပ်တံဂ် ဟံဝံကေတ် ဏာ လသာလဝ်တဲ တဲလမူမအာရောင်သံ။ အဲတုန်လေဝ် ကြက်ဒြပ်တံဂ် သွေ့ကေတ်မိုန် တဲ အဲသ္မာရောင်။” (၅၅၀။ ၆-၃၁၃။ ဒု-၁၆၅။ အစော့။) ပဲ့မူဗွာ/ (ဘုရားလောင်းသည်) မိဘလွန်သဖြင့် ဥစ္စာစုကိုကြည့်၍ “ဤဥစ္စာတို့ကို ငါ၏ဆွေမျိုးတို့သည် မယူမူ၍သာလျှင် သွားကုန်၏။ ငါသည်ကား ထိုဥစ္စာကို ယူ၍သွားခြင်းငှာ သင့်၏” ဟု(ကြံ၏။) (၅၅၀။ ဒု-၆၃၁/၆၃၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ On the death of his parents, **looking at** his pile of treasure he thought, “My kinsmen who amassed this treasure are all gone without taking it with them: now it is for me to own it and in my turn to depart.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-26)

- ပဲ့ကာလခေ(ကလော်)မကျင်တန်ဒိုင် (ဇရောင်ဗောဓိသတ်ဂ်) သွာပဏ္ဍုကွပ်သိုင်ဏုန် တွိုဟ် တိုန်ရ။ သိုင်ဏုန်မှီခွဲနမတ်ဒိပ် ညာတ်ကေတ်ပွကလော်ဂ်တဲ သိုင်ဏုန်ရပ်ကေတ်လေဗတ်တဲ ဗွဲမပြဟ်ပြာပ်ကျင် တန်ဒိုင်လ္လူကလော်ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၄၇။ ဒု-၂၇၈။ အစော့အိ။) ပဲ့မူ ဗွာ/ ထိုခဏ၌ သိကြားမင်း၏နေရာသည် ပူသောအခြင်းအရာကို ပြ၏။ သိကြားမင်းသည်

ဆင်ခြင်လတ်သော် ဤအကြောင်းကိုသိ၍ ဝရဇိန်လက်နက်ကိုယူ၍ သွား၍ ဘီလူးအထက်၌ ရပ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၆၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ At that instant the throne of Sakka manifested signs of heat. After **considering** the matter the god discovered the cause, and grasping his thunderbolt in his hand he came and stood over the Yakkha. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-97)

ရှာဖွေ၊ ရှာဖွေ၊ ရှာဖွေ - အဓိပ္ပါယ် ‘ရှာ’ (ရှာသည့်။ ရှာဖွေသည့်။ ဆည်းပူးသည့်။)
to seek, to desire, to look for, to look out for

ဝေါဟာရ ‘ရှာသို့’ ဝှံ ဒုတိယကောသု နှံဂြိုဏ်သန်ကိုရ။ ဥပမာ/ “ရှာသို့တသိုက်”/ “ရှာသို့ဒတုံမြ မောင်”/ “ရှာသို့ဒြပ်”/ “ရှာသို့ကွတ်ပညာ”/ “ရှာသို့ဌာန်ဒုတိ” မပွဲသင်ဝှံရ။ ပွဲအဘိဓါန်အာဟာလီ ဒေဂှ် ဝေါဟာရ ‘ရှာသို့’ ဝှံ ညးကံလဝ်အဓိပ္ပါယ် to search, to investigate ရ။ ပွဲအဘိဓါန်မန် ဗျာအာထောန်သိင်ဂှ် ဝေါဟာရ ‘ရှာသို့’ ဏအ် ဟံမွဲဒေက်ဒိုင်ရ။ ပယိုဂ်ဂမ္တိုင်မွဲသွဝှံ သြင်လူတ်စီ စတ်ရံင်ညိ။

- “ယုံနာရဒ၊ သတ်တုပညာဂှ် ဒဒိုက်ဂှ် ဝေင်ထောံကွေံတဲ တသိုက်ဂှ် မဂပ်ဂဝ်ရှာသို့ရောင်။ တုပညာထောံဒဒိုက် ရှာသို့တသိုက်တဲဂှ် မွဲကြဟံဒဒိုက်ပွန်ရ။ ယုံနာရဒ၊ ဟိုတ်နူကာမတဲဂှ် မဒးဂဇိုင်ဒိုင်ဌာန်ဒဒိုက်ဂှ် ဟံကြိုက်သက်သက်ရ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၃။ ဒု-၅၇၅။ အစောံ။) ဗတ်ဗျာ/ “နာရဒ၊ ပညာရိုမည်သည် ဒုက္ခဆင်းရဲကိုစွန့်၍ ချမ်းသာကို ရှာဖွေဆည်းပူးအပ်၏။ ဆင်းရဲဒုက္ခစွန့်၍ ချမ်းသာကိုရှာဖွေဆည်းပူးသော ပညာရှိသည် နောင်အခါ၌ ဒုက္ခဆင်းရဲကို တစ်ဖန်မခံစားရ။ နာရဒ၊ ကာမဟူသောအကြောင်းကြောင့် ဒုက္ခဆင်းရဲ၌ ကျင်လည်နေရခြင်းသည် ပညာရှိတို့အား မလျောက်ပတ်။” (သုတေသီ) ပွဲမူ အေဂံလိက်/ “Happiness and misery ever on each other’s footsteps press: Thou hast seen their alternation: **seek** a truer happiness.” The Great Being said, “Narada, the misery that comes has to be endured.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-278)
- “ယုံသိုင်မပြု၊ ညံင်ပွအဲဝှံဂှ် ရှာသို့တသိုက်ရောင်အဲဂး၊ တသိုက်အဲဟံဝှံ၊ ဒဒိုက်ရောင် အဲမဒး စသိုင်ရအံ။ ညာတ်ဒဒိုက်အဲဝှံတဲ တုညးလွပွဲသရံပိပ်ညိ။ ကလေင်စအာဍုင်တဲ မှတ်ပွဲကု သိုက်ဒါန်ညိအံ” မင်ဗွဲဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၃။ ဒု-၅၇၇။ အစောံ။) ဗတ်ဗျာ/ “မြတ်သော မင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်သည် ချမ်းသာကိုရှာအံ့ဟု ချမ်းသာကိုမရ၊ ဒုက္ခဆင်းရဲကိုသာလျှင် ခံစား ရ၏။ အကျွန်ုပ်၏ဆင်းရဲဒုက္ခကို မြင်တွေ့ပြီးသော သင်မင်းကြီးသည် မကောင်းမှုကိုမပြု လင့်။ မိမိပြည်သို့ပြန်၍ ဒါနအစရှိသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို မဖြစ်မနေအားထုတ်၍ ပြု ပါလော့။” (သုတေသီ) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “O king, **through desire of** happiness I caused misery to others and have even in this life become the ghost of a man: do not thou commit evil deeds, go to thine own city and do good deeds of charity and the like.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-279)

- “ယုံနဲပိုဏ္ဍိ၊ မူဒွဲပဒတ်ရော” သွိုင်သွာန်။ “ယုံသွိုင်မပြ၊ ဒွဲအဲမဂ္ဂံပဒတ်မွဲးဂှ် ငှဲဒီတဲာ်ဏီရ” ဣသိဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၁။ ဒု-၆၀၄။ အစွဲ။) ပွဲမူဗွာ/ “အရှင်ဘုရား၊ အရှင်ဘုရားတို့သည် အဘယ်အရပ်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူသနည်း” ဟု (မင်းသည်)မေးတော်မူ၏။ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ နေရာအရပ်ကို ရှာကုန်၏” ဟု (ရသေ့ဆို၏။) (၅၅၀။ တ-၅၁၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ “Reverend Sir, where are you going?” “Great king, we are **looking out for** a dwelling place for the rainy season.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-295)
- “ယုံမွဲးတံ၊ ပိုဂစေဂမ္ဘိုင် နိသဲကိုဆုဂှ်တဲ မွဲဒိုဟ်သွပ်ကျာ မှုကိုသုဇမ္မဟ်ဂှ် မပြဟ်စေ်ကောံ ပွတ်ကျွန်ရ။ ညံင်မွဲးတံမဗ္ဗဒဒိုက်ပရိုက်ပွတ် မဒ်စွဲစွဲဂှ် မွဲးတံအာငှဲဒေသနီရ” (ဇမ္မောဂစေံဂှ် ဟိုကိုဂစေံဂမ္ဘိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၃၂။ ဒု-၆၁၈။ အစွဲ။)
- “ယုံအမတ်၊ ပွဲမသက္ကုသိုက်နိသ်ဝံ အဲတန်တဲာ်တဲ ဘာဇနတိကမ္မေတ်ဂှ် ထွဲကေတ်တဲ ငှဲဒီ ဗဗ္ဗေဝ်သ်ဂှ် အဲပခမီတဲ ဒးဂဇှင်အာကို မှုကိုယိုင်လမျိုက် ပြသန်ရ” (ဣသိဂး။) (၅၅၀။ ၉-၄၃၃။ ဒု-၆၂၅။ အစွဲ။) ဗတ်ဗွာ/ “အိုအမတ်၊ အိမ်ထောင်နေခြင်း ကင်းသဖြင့်နေ၍ မြေသပိတ်ကို ကိုင်ဆောင်လျက် ရဟန်းအဖြစ် တရားသဖြင့် (ဆွမ်းအလို့ငှာ) လှည့်လည် ရှာရခြင်းဟူသော ထိုသို့အသက်မွေးခြင်းသည် ကောင်းမြတ်၏။” (သုတေသီ)
- ဒကောတ်ဖြ် ဒးကာလသွပ်တဲာ်တဲ စဲကျင်ဟုံညာတ်ကောန်စါတဲ ငှဲဒီတဲရ။ ဒေဝတဆုဂှ် ညာတ်ဒကောတ်ဖြ် သိုမဒဇပတတ်တဲာ်တဲ (ဟိုဂလန်ကိုဒကောတ်ဖြ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၃၈။ ဒု-၆၄၆။ အစွဲ။) ပွဲမူဗွာ/ ဖွတ်မသည် ညချမ်းအခါ၌ သားငယ်တို့ကို မမြင်လတ်သော် ရှာလျက်သွား၏။ ရုက္ခစိုးနတ်သည် သားငယ်တို့ကို မမြင်၍တုန်လှုပ်သော ဖွတ်မကိုကြည့်၍ (စကားဆို၏။) (၅၅၀။ တ-၅၇၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ In the evening the lizard came back and missing her young ones went about **looking for** them. A tree-sprite observing the lizard all of a tremble because she could not find her young ones, (said to the lizard like this: --) (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-321)
- “ယုံကောန်ပိုဟတ္ထိပါလ၊ ပွဲကာလမဒ်တဲာ်တဲာ်တဲာ်ဟုံ ဟုံဒးကာလပဂမီဏီ။ ယုံကောန်၊ ကွတ်ဖိုတ်ပိဂှ်(ကတ်တဲ) ငှဲဒီဒီဒီတဲ ကျွဲဗဒ်ကောန်တြုကောန်ဖြ်တဲ စသိုင်အရိုကာမဂုန်မသန်ပြကာတဲ ကာလဇှော်တဲ ဖိုတ်မဋ္ဌးအာကိုအရိုမသန်ပြကာတဲ ကာလဂှ် မထေက်ကိုပဂမီ ပွဲဂြိုပ်ရောင်ကောန်။ နဒေတ်သ်ဝံဂှ် ညးမှုကိုပညာ မပွဲကိုကျ်တံာ် မထိုင်သးရောင်ကောန်” ပြောဟိတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၅၀၉။ ၈-၁၀၀။ အစွဲ။) ပွဲမူဗွာ/ “ချစ်သားဟတ္ထိပါလ၊ ဗေဒင်တို့ကို သင်ဦး၍ ဥစ္စာစည်းစိမ်ကို ရှာဦးလော့။ အိမ်၌ သားသမီးတို့ကို တည်စေဦး၍ ဂန္ဓာရုံတို့ကို၎င်း ရသာရုံတို့ကို၎င်း ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံမှကြွင်းသော အလုံးစုံသော ဝတ္ထုကာမကို၎င်း ခံစားပြီး၍ အိုသောနောက်ကာလ၌ ရဟန်းပြုသောသူ၏ တော၌နေခြင်းသည်

ကောင်းစွာ၏။ ထိုအိုမှရဟန်းပြုသောသူကို ဘုရားအစရှိကုန်သော သူတော်ကောင်းတို့သည် ချီးမွမ်းအပ်၏” (ပုရောဟိတ်ဆို၏။) (၅၅၀။ စတု-၅၅၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Then his father replied, “Son Hatthipala, this is not a time for renouncing the world;” and he explained his intent in the fourth stanza: “First learn the Vedas, get you wealth and wife, And sons, enjoy the pleasant things of life, Smell, taste, and every sense: sweet is the wood To live in then, and then the sage is good.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-296)

သို့ဂြိုတ်/ဇိုဂြိုတ်။ သို့ဂြိုပ်/ဇိုဂြိုပ်။

စုံစမ်းသည်။ စုံစမ်းရှာဖွေသည်။ ကြည့်ရှုစစ်ဆေးသည်။

to find out, to look out, to spy out, to make enquiry, to search about, to watch

အခပ်ဝေါဟာရ ‘သို့+’ ပဲ့ ‘သို့ဂြိုတ်’/‘သို့ဂြိုပ်’ ဝှံ အဓိပ္ပါယ်တုပ်ဒွင်ကိုဝေါဟာ ‘သို့/သွေဝ်’ မှုအဓိပ္ပါယ် ‘ရင်’ အတိုင်မပျိုန်ထွေးလပ် ဗွဲလတူဝှံဟောင်ရ။ ခွဲပင်စပ်ကိုအခပ်ဝေါဟာ ‘+ဂြိုတ်’/‘+ဂြိုပ်’ ဝှံတဲ မဒ်ကျင် ‘သို့ဂြိုတ်’/‘သို့ဂြိုပ်’ ဝှံမဒ်ရ။ ‘သို့ဂြိုတ်’/‘ဇိုဂြိုတ်’/‘သွေဝ်ဂြိုတ်’/‘ဇွေဝ်ဂြိုတ်’ ကို၊ ‘သို့ဂြိုပ်’/‘ဇိုဂြိုပ်’/‘သွေဝ်ဂြိုပ်’/‘ဇွေဝ်ဂြိုပ်’ ကို သာဝှံပိုင်မအခပ် မချုတ်တူဟ်ဟ်သာဝှံ ဝှံညာတ်ကေတ် ပဲ့လိက်ပတ်မန်တြေရ။

ပဲ့အဘိဓါန်အာလီဒေဝ် ဝေါဟာရ ‘သို့ဂြိုတ်’/‘သို့လစဲ’ ဝှံ ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် v. to look intently တဲ ဝေါဟာရ ‘သို့ဂြိုပ်’ ဝှံ ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် v. to be at peace ရ။ လညာတ်အဲတုန် ဝေါဟာရဝါ ‘သို့ဂြိုပ်’ ကို ‘သို့ဂြိုတ်’ ဝှံ အဓိပ္ပါယ်တုပ်သွတ်ဒ်မွဲရ။ ဆနဲပင်မအခပ်ဟောင် ‘+ဂြိုပ်’ ကို ‘+ဂြိုတ်’ မတေင်အာရ။ ဝေါဟာရမန်ဗွဲမအောန်လှိုတအ်ဂှ် နဲပင်မအခပ် ဝှိုင်နူကိုမွဲသာ နွံတအိုတ်ရ။ ဒးထွေးဥပမာမွဲမွဲ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ထွန်အ်ကြေင်’ ဝှံ စကာတ်ဝေါဟာရပါဠိလိုတဲ ဟိုချုတ်ဒွင် ‘ဇမ္ဗုဒိပ်’ ကို ‘ဇမ္ဗုဒိတ်’ ကို ညးတမ္ဘာတအ်ချုတ်ဒွင် သိုဓါဗိုဝ် ဝှံညာတ်ကေတ်ဗွဲမဝှိုင်ရ။

သို့ဂြိုတ်/ဇိုဂြိုတ်။

- ဗောဓိသတ်(သိုင်ဒကောတ်)တုန် ဒးကာလ ပြာပ်ကျင်ကိုလုသိရ။ ဗောဓိသတ်ညာတ်လုသိ “ဇိုဂြိုတ်သို့လလံတေင်ဒွင်သွံ” ချပ်တဲ ဗွဲသွတ်ကျာလုသိဂှ် တန်ဒွင်တဲ ဝှံအမြဲဖျုန်ဒကောတ်ဂှ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၃၈။ ပ-၃၉၁။ အစွေဝံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ဘုရားလောင်း(ဖွတ်မင်း) သည် ညချမ်းအခါ၌ ရသေ့အထံသို့ သွားအံ့ဟုထွက်၍ ကပ်သည်ရှိသော် ထိုရသေ့၏ လူ၍ဗောက်ပြန်ခြင်းကိုမြင်၍ “ဤရသေ့သည် တပါးသောနေ့တို့၌နေသော အခြင်းအရာဖြင့်မနေ၊ ယနေ့ရသေ့သည် ငါ့ကိုကြည့်ငြားသော်လည်း ပျက်သောလူ၍ရှိသည်ဖြစ်၍ ကြည့်၏။ ထိုရသေ့ကို စုံစမ်းအံ့” ဟု ဘုရားလောင်းသည် ရသေ့၏လေအောက်၌ နေ၍ ဖွတ်သားနံ့နံ၍ --။ (၅၅၀။ ပ-၅၇၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ At

evening the Bodhisatta (the lizard) came, and as he drew near, marked that the hermit did not seem quite the same, but had **a look** about him that boded no good. Snuffing up the wind which was blowing towards him from the hermit's cell, the Bodhisatta smelt the smell of lizard's flesh, ---. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-297)

- ဗောဓိသတ်(သွိုင်ဖရပ်) တို့ဗွိုင်ကေတ်ဖရပ်ဂမ္ဘိုင်တဲ ပြာပ်ကျင်ရ။ ညာတ်ဇဇီရသိဂ် တွေင်ဒိုင်ပဲခိုတ်တဲ “ရသိဇီဇီဇိတ် တွဟ်နတွေင်ဒိုင် ဝံစယုန်တွောဝ်ပိုလေဝ်ဟံတီ အဲပိုင်ခြာ စံညိက္ခာရ” ချပ်တဲ ဗွဲဗလေဝဲကျာဂ် အာတန်ဒိုင်တဲ အမြဲဇကုရသိဂ် ဆုင်ဒင်သွဲတဲ ဝံ အမြဲဇယုန်ဖရပ်ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၇၇။ ဒု-၅၃။ အစွောအံ။) ပဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်း (ခိုမင်း)သည် ခိုအပေါင်းခြံရံလျက်လာ၍ ထိုရသေ့ကောက်၏ ပျက်သောအမူအရာကိုမြင်၍ “ဤရသေ့ပျက်သည် တပါးသောအခြင်းအရာဖြင့် နေ၏။ ငါတို့၏ဆွေမျိုးတို့၏အသားကို စားလိုသလော။ ထိုရသေ့ကို စုံစမ်းအံ့” ဟု လေကြေ၍ရပ်၍ ရသေ့၏ကိုယ်မှ ခိုသားနံ့နံ၍ ---။ (၅၅၀။ ဒု-၄၉၃။ ညောင်ကန်။) ပဲမူအေဂံလိက်/ The Bodhisatta came, with his flock, and **spied out** what wicked thing this sham ascetic would be at. “Yon wicked ascetic sitting there goes under false pretences! Perhaps he has been feeding on some of our kind; I’ll find him out!” So he alighted to leeward, and scented him. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-261) (**spy out**: v. to secretly find out information about something/Longman Dictionary)

- ပဲကာလဂ် အမတ်မွဲဂ် ချဲမလုတ်အာကိုကမ္ဘာန် ပဲသို့သိုင်ဂ်တဲ ညးလှောင်ပွဲသိုင်ရ။ သိုင်ဇီဇီဇိတ်စံင်စတ်ရံင်တဲ ဒိုဗိုန်တီဗိုန်တဲ သိုင်ကိုကော်နင်အမတ်တဲ သိုင်ဂးရ။ “ယံ့အမတ်၊ အမတ်လွခစအဲရ” ဂးတဲ သိုင်ဗက်ထောံကွေရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၈၂။ ဒု-၆၉။ အစွော။) ပဲမူဗွာ/ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းမင်း၏ တယောက်သောအမတ်သည် နန်းတွင်း၌ ပြစ်မှား၏။ ခြေရင်း၌ များစွာသောအမတ် အစရှိသည်တို့သည် --- မင်းအား ကြားလျှောက်ကုန်၏။ မင်းသည်လည်း **နံ့စမ်း**သည်ရှိသော် အဟုတ်အမှန်အားဖြင့်သိ၍ ခေါ်စေ၍ “ယနေ့မှစ၍ ငါ့ကို မစားလင့်” ဟု နှင်ထုတ်ခြင်းကို ပြု၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၁၅/၅၁၆။ ညောင်ကန်။) ပဲမူအေဂံလိက်/ Now one of his courtiers intrigued among the king's wives. The servants noticed it, and told the king that so and so was carrying on an intrigue. The king **found out** the very truth of the matter, and sent for him. “Never show yourself before me again,” said he, and banished him. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-273)

- ပဲကာလညးဂမ္ဘိုင် တိုန်သီကွီသိုင်ဂ် ကောန်သိုင်ရပ်ပျက်ပွိုန်သွာဂ် လုပ်ဒိုင်အကြာညးတဲ သို့ရံင်ဒိုဟ်ဝံဒိုဟ်တေံ သွက်မဂ္ဂံပြိုက်သိုင်မချေဂ် ချဲဂွာရံင်သီဇီဇိတ်တဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၃၈။ ဒု-၂၅၄။ အစွော။) ပဲမူဗွာ/ ကြီးစွာစားသောကာလ၌ (မင်းသားသည်) ဖွဲ့အပ်သောသန်လျက်ရှိသည်ဖြစ်၍ သွား၍ ထိုမှဤမှ လှည့်လည်လျက် (မင်းကြီးအား) သတ်

ခွင့်ကို နှိမ်နင်း၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၃၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ ---, and at the time of great levee, he girt on his sword and moving about from place to place **looked out** for an opportunity to strike the king. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-82)

- ပဲ့ကာလက် အမတ်မွဲဂ် လုတ်အာကိုဗြဲကမ္ဘာန်သိုင်ရ။ သိုင်ရင်ဇီဝိဇီဝိ ညာတ်နမတ်တဲ သာ်ဝံသိုင်ဂးရ။ “ယွံအမတ်၊ ဂိုင်ကေတ်ကောန်သမ္ဘာ ပိုန်ဟာန်ဇကုတဲ အာက္ခေရ” သိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၈-၃၅၅။ ဒု-၂၉၉။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗ္ဗာ/ ထိုဗဒုမင်း၏နန်းတွင်း၌ တစ် ယောက်သောအမတ်သည် ပြစ်မှား၏။ ဗဒုမင်းသည် ထိုအပြစ်ကို မျက်မှောက်အားဖြင့် သိ၍ ထိုအမတ်ကို တိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ်စေ၏။ (၅၅၀။ တ-၂၅။ ညောင်ကန်။) (ရံင် ဇီဝိတ် = လေ့လာစုံစမ်းသည်) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ Now a certain minister misconducted himself in the royal harem. The king, after **witnessing** the offence with his own eye, banished him from his kingdom. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-111/112)

- “ယွံနာပိုသိုင်ဏုန်၊ အဲဒိုက်ဂ် ဒွဲဇန်တံဟံဂစိုတ်သတ် ဟံက္ကတ်စ ဟံမုသာ ဟံသုရာ ဟံ ပလိုကောန်သမ္ဘာညးဂ် မှာဇန်တံဂ် ဟိုတ်အဲမဒင်ဗလိဗကပ်ဇေတဲ အဲဒိုက်ဒးမင်မွဲဇီဝိဇီဝိ ဇန်လိုက်တံဂ်ရ။ ---” ဒေဝတဗြဲသိရီဂ်ဂး။ (၅၅၀။ ၈-၃၅၂။ ဒု-၃၉၁။ အစွောံ။) ဗတ်ဗ္ဗာ/ “အရှင်သိကြားမင်း၊ အကျွန်ုပ်သည် သူ့အသက်ကိုမသတ်သော၊ သူ့ဥစ္စာကိုမ ခိုးသော၊ မုသားမဆိုသော၊ သုရာမသောက်သုံးသော၊ သူ့သားမယားကို မဖျက်ဆီးသော လူတို့၏ ပူဇော်ပသခြင်းကို ခံယူသောကြောင့် ထိုကဲ့သို့သောလူတို့အား ကြည့်ရှုစောင့် ရှောက်ပါ၏။ ---” ဟု သိရီနတ်သမီးဆို၏။ (သုတေသီ)

- ကာလက် ဝိပင်သုမုခ သေဏာပတိဂ်ချပ် “ညးဂ် မဒွအံဘဲဝံရော။ သိုင်နာပို ဒွဲဒ်ဒးဟာ လေဝ်ဟံတီ” ဂးတဲ ပပ်တိုန်အာဂတတေတဲ လူဒိုအံဇဲရင်ဇီဝိဇီဝိတ်ရ။ ပဲ့ပိဗွတ်ဂ် ရံင် ဟံညာတ်သိုင်ဝိပင်ထပ်တဲ “သိုင်နာပိုဒွဲဒ်ဒးစွတ်တဲရ” ချပ်တဲ ပပ်ကလေင်ကျင်တဲ နူအ ကာသက် ဒန်ဗောမိသတ်(သိုင်ဝိပင်ထပ်)ဒွဲဒ်ဒးပးဂ် သိုဆီမလေတ်ဒိုင် သိုဒဒိုက်မတန်ဒိုင် လတူလှိုက်ဂ်ညာတ်တဲ “ယွံသိုင်နာပို၊ လွဖေက်ရ။ အဲသွးလမျိုသွးနာပိုရ။ နာပိုကိုဝံဗွး ရအံ” (ဝိပင်သုမုခဂ်ဂး။) (၅၅၀။ ၈-၅၃၄။ ၉-၂၄၀။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗ္ဗာ/ သုမုခ (ဟသံ)စစ်သူကြီးသည်လည်း အောက်၌ဆိုအပ်သောနည်းဖြင့်လျှင် နှိမ်နင်းရှာဗွေ၍ သုံး ခုသောအစုတို့၌လည်း မိမိအရှင် ဓတရဋ္ဌရွှေဟသံမင်းကို မမြင်၍ “မရွတ်လျှင် ဤ ဘေးသည် ငါတို့၏အရှင်မင်းကြီးအားသာလျှင် ဖြစ်၏” ဟုကြံ၍ ပြန်လည်ခွဲသဖြင့် လာ လတ်သည်ရှိသော် သွေးလိမ်းကျံလျက် ဆင်းရဲကြင်နာစွာ ညွှန်ပျောင်းအပြင်၌ ကျော့ ကွင်းမိသဖြင့် လျောင်းလျက်နေသော ဘုရားလောင်း(ရွှေဟသံမင်း)ကိုမြင်၍ “အရှင် မင်းကြီး၊ ကြောက်တော်မမူလင့်။ အကျွန်ုပ်သည် မိမိအသက်ကိုစွန့်၍ အရှင်မင်းကြီးတို့ ကို လွတ်ပါစေအံ့” ဟုဆိုလျက်၊ ---။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၄၉၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံ

လိက်/ Sumukha, too, considering the matter, just as related before, **searched about** and not finding the Great Being in the three main divisions of the geese, thought, “Verily this must be something terrible that has come upon the king.” and he turned back, saying, “Fear not, sire, I will release you at the sacrifice of my own life.” and sitting down on the mud he comforted the Great Being. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-190)

- “ယုံတည်း၊ အဲဒိုက်အောင်ခွင် ပဲ့သပိုက်ခြံတဲ နလောင်ဂဏောင်သိုင်စိုပ်ထပ်မဂဏောင် လှ ကတ်တဲ အဲဒိုက်သို့ခိုက်စိတ်ခိုက်ရင် ဝိုန်ကွန်တဲ ပဲ့ပယံမဲ့တဲ ပဲ့မပင်ထပ်တဲ အဲဒိုက်ပ ရောင်လပ်ပးခနက်တဲ သိုင်စိုပ်ထပ်ပင်စေတဲ ထာန်ဂဏောင်ဇကုရိုဟ်ဟ်တဲ အဲဒိုက်တဲ ဒးစုတ်ခ နက်အဲဒိုက်ရအံ” လှဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၄။ ၉-၂၅၄။ အစွောံ။)
- (ကောန်ဖြဲသိုင်တဲ) ဂလာန်မုသာ ဟံဒိုက်စွတ် ခေမဟိုတဲ ဣသိပွတ်အာတဲ “ယုံတဲအဲ၊ ပွသံဂ်ပတဲ ယဝ်ရတဲအဲဝံတသိုက်စိုက်ရမ္းဂ် အဲပရ” ဂးတဲ ဣသိပွတ်ခိုက်စိတ်ခိုက် အင်္ဂ ကောန်ဖြဲသိုင်တဲ --။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၆။ ၉-၁၁။ အစွောံ။) ဗတ်ဗ္ဗာ/ ဘုရင့်သမီး သည် မဟုတ်မမှန်သော မုသားစကားကို ဆိုသည်ရှိသော် ရသေ့သည်ယုံသည်ဖြစ်၍ “ငါ့ရှင်၊ ထိုသို့ပြုခြင်းဖြင့် အကယ်၍ ငါ့ရှင်စိတ်ချမ်းသာမည်ဆိုလျှင် ငါပြုပါအံ့” ဆို၍ ရသေ့သည် ဘုရင့်သမီး၏အင်္ဂါဇာတ်ကို ကြည့်ရှု၏။ (သုတေသီ)

သို့ခိုက်/ခိုက်

- ဒေဝတ်ဓမ္မဒေဝပုတ္တဂ် ပဲ့ကာလဒ်တဲသိုက် ချိုက်ယာန်ကွီထပ်တဲ တွဟ်နသို့ခိုက်မင်မဲ့ဇန်တံဂမ္ပိုင် တဲ မယျုကုသိုက်ဒါန်တံဂ် စေတဲကွင်နုသိုင်သွပ်တဲ ဂဏောင်အာတ်လျှုကျာတေရ။ ပဲ့ကာလဂ် ဒေဝတ်ဓမ္မဒေဝပုတ္တဂ် ချိုက်ကေတ်ယာန်ကွီရတ်တဲ ဂဏောင်ကွင်လျှုကျာကို၊ စိုပ်ဋ္ဌာန်ဂ် ညး ဓါဆိုဒးရင်သွံရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၅၅။ ၇-၁၀၂။ အစွောံ။) (သို့ခိုက်မင်မဲ့ = ရင်စံင်မင်မဲ့ = ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်သည်)
- “--။ ယုံမအံက်အဲသိုင်မပြု၊ ဣသိပွံ မတိုသံစသွပ်ကို ရဲကို မူလာကို ကျိုပ်ကြံကို ကျိုပ် ကွဲကို ဝုန်ဂလာကို သွပ်ဇက်မပွံဂအီ ပညောန် ခေသောင် ကဝေဝံ၊ သတ်ဇက်ဇေဟ်ဟဝေဝါ တံဂ် ဟိုတ်နုကုတေတိုဝီဖဉ်မင်မဲ့လပ်တဲ ဣတေသံစကိုတုသွပ်တံဂ်တဲ ဟိုတ်အဲညာတ်ပတိ ပတ်ဒေတ်ဂဟပွတိရောင်တဲဂ် ‘ဂဟပွတိ’ အဲမဟိုရောင်။ ရဲဝံမဒ်ကို ဟံဒိုက်ကို သိုင်မအဲ သို့ခိုက်ခိုက်စိတ်ခိုက်စိတ်သွာန်သျှက် ညးဖျာသွပ်တံဂ်ရအံ။ ---။” (ဗောဓိသတ်ကောန်သိုင် ဂး။) “အမာတ်တံဂွဲရင်ညိ” သိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၀၅။ ၈-၅၄။ အစွောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ “ခ မည်းတော်မင်းကြီး၊ ထန်းပင်ငယ်တို့သည်၎င်း၊ အမြစ်အဥတို့သည်၎င်း၊ သစ်သီးတို့သည်၎င်း၊ ဤရသေ့အား အထူးထူးအပြားပြားကုန်သော သိမ်းဆည်းအပ်သော ဥစ္စာတို့သည် ရှိကုန်၏။

